

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Gfv.VI.30.381/2014/5.szám

A Kúria a Gárdos, Füredi, Mosonyi, Tomori Ügyvédi Iroda által képviselt felperesnek a Dr. Rátky és Társa Ügyvédi Iroda által képviselt Magyar Állam alperes ellen Általános Szerződési Feltételekhez kapcsolódó törvényi vélelem megdöntése iránt a Fővárosi Törvényszéken 32.G.43.297/2014. szám alatt megindított és a Fővárosi Ítéltábla 17.Pf.21.370/2014/7. számú ítéletével befejezett perében, a jogerős ítélet ellen a felperes által benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán tárgyaláson kívül meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 500.000 (ötszázezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A pénzügyi intézmény felperes a 2004. május 1-től 2014. július 19-ig terjedő időszakban az általa devizában nyújtott és forintban fizetett vagy devizában nyilvántartott (deviza alapú) fogyasztói hitelek és kölcsönszerződések esetén szerződés blankettákat, Általános Szerződési Feltételeket (ÁSZF) valamint Általános Üzleti Feltételeket (ÁÜF) alkalmazott.

A felperes keresetében kérte a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával

kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Törvény) 6. §-a, valamint 11. §-ának (3) bekezdése alapján annak a megállapítását, hogy a 2004. május 1-től 2014. július 19-ig terjedő időszakban általa kötött devizalapú fogyasztói kölcsön vagy hitelszerződésekben alkalmazott - a keresetlevélben A/1 - G/3-ig tételesen felsorolt és megjelölt - szerződéses kikötései tisztességesek és így érvényesek.

Másodlagosan, ha az érvényesség nem a teljes időtartamra lenne megállapítható, akkor a feltételek érvényességét ennek megfelelően kérte megállapítani. Harmadlagosan, ha valamelyik szerződési feltétel érvényessége a teljes terjedelmében vagy csak a kamat, díj, illetve költség vonatkozásában nem lenne megállapítható, akkor a feltétel érvényességét az érvénytelen rész figyelmen kívül hagyásával kérte megállapítani.

Indítványozta, hogy a bíróság kezdeményezze az Alkotmánybíróságnál a Törvény és a Kúria 2/2014. számú Polgári jogegységi határozata Alaptörvény ellenességének a megállapítását, és az Alkotmánybíróság döntésének meghozataláig a per tárgyalásának a felfüggesztését. Hivatkozott arra is, hogy a Törvény sérti az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkét, az Európai Unió jogát, az Unió Alapjogi Chartáját (Charta) és a 93/13/EGK irányelvet (Irányelv). Indítványozta ezért előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság végzéssel elutasította a felperesnek az Európai Unió Bírósága előtti előzetes döntéshozatali eljárás, valamint az Alkotmánybírósági eljárás kezdeményezésére irányuló kérelmét, majd ítéletével a keresetet elutasította.

Az ítélet indokolása szerint az egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségének vizsgálati és szempontrendszere 2004. évben is ugyanaz volt mint 2014-ben, a tisztességtelenség ugyanis egy olyan polgári jogi fogalom, amelyet a régi és az új Ptk. is egyaránt szabályozott. Ahhoz, hogy a felperest megillető szerződésmódosítási jog, mint a fogyasztóval szerződő fél szerződést alakító egyoldalú hatalmassága megfeleljen a tisztesség követelményének, olyan magától értetődő, a józan ész diktálta elveket kell betartani, amelyek az adott időszakon belül nem változtak. A kikötés jogszabályi rendelkezés nélkül is tisztességes akkor, ha a szerződés e körben érthetően és egyértelműen fogalmaz, a fogyasztó abból felmérheti, hogy milyen feltételek bekövetkezte esetén, milyen mértékben kerül sor a további terhek reá történő áthárítására. A bank csak azokat a költségnövekedéseket és olyan mértékben háríthatja a fogyasztóra, amelyek őt is sújtják (ténylegesség és arányosság). A rossz

üzletpolitika következményei nem fizettethetők meg a fogyasztóval (objektivitás). A lakáscélú hitel- és kölcsönszerződések tekintetében a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet (Kormányrendelet) előírja, hogy konkrétan melyek lehetnek az egyoldalú módosítás, kamatemelés okai. Az e rendeletben meghatározott időszaktól kezdődően ezért már a tételes megfogalmazás elve teljesült, ami azonban nem jelentette azt, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) 209. §-ának (6) bekezdése folytán az egyoldalú módosításra vonatkozó kikötést ne lehetne vizsgálni a többi elv érvényesülése szempontjából. Az ok-lista az egyoldalú szerződésmódosítási jog kikötésének csak egy része, de ahhoz hozzátartoznak mindazon rendelkezések, amelyek a módosítás mértékéről és gyakorolhatóságának egyéb feltételeiről rendelkeznek.

Kifejtette, hogy a törvényi vélelem megdöntése a Törvény 4. §-ának (1) bekezdése alapján csak akkor vezethet sikerre, ha a felperes valamennyi elv érvényesülését bizonyítja, ezért egy elv érvényesülésének bizonyítatlansága az igény megalapozatlanságához vezet, ennek megfelelően ilyenkor felesleges a többi elv érvényesülését vizsgálni. Az elsőfokú bíróság ezért elsődlegesen az átláthatóság elvének az érvényesülését vizsgálta azzal, hogy ha a kikötés annak nem felelt meg, akkor a többi elv kapcsán csak a legalapvetőbb hiányosságokra fog kitérni. Az átláthatóság elve a teljes érintett időszakban vizsgálható, mivel a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (rég. Hpt.) nem szabályozta teljes terjedelmében az egyoldalú szerződésmódosítás jogát. Az árazási elvek üzleti titkot képeznek, míg a fogyasztóval kötött szerződés egy magánjogi jogviszonyt hoz létre, ezért ebben kellett értékelni a kikötés tisztességes, vagy tisztességtelen voltát. Erre a jogviszonyra a fogyasztó által meg nem ismerhető árazási elvrendszer nem vonatkozik, az a magánjogi jogviszony átláthatóságát nem biztosítja.

Megállapította az elsőfokú bíróság, hogy valamennyi vizsgált szerződéses kikötés az átláthatóság elvébe ütközik. Ilyennek minősítette azokat a kikötéseket, amelyekben a módosításra okot adó feltételek ugyan rögzítve vannak, de nincs rendelkezés arról, hogy milyen mértékben kerülhet sor a további terhek fogyasztóra történő áthárítására, illetve amennyiben az egyes feltételek növekednek mások pedig csökkennek, akkor milyen módon kell a fogyasztónak számolni a szerződésből eredő terhekkkel. Melyek azok a minimális mértékű módosulások, amelyek esetén már tényleges szerződésmódosítási jogosultsággal rendelkezik a pénzügyi intézmény és az egyes okok milyen súllyal esnek latba a szerződés módosítása során. Ezek az elvek nem részei az egyedi szerződéseknek és az Általános Szerződési Feltételeknek sem, ezért az átláthatóság elve ezeken keresztül nem valósulhatott meg.

Az A/3., A/4., B/3., B/4. számú kérelmek tekintetében az elsőfokú

bíróság megállapította, hogy a „tendenciának megfelelő” módosítás önmagában a változtatás mértékéről még semmit nem mond. A C/1. és C/2. számú kereseteknél pedig nem került meghatározásra, hogy milyen mértékű változás, milyen mértékű emelésre ad lehetőséget. A C/3., C/4. számú kérelmek esetében a szerződés semmilyen eligazítást nem ad arra, hogy milyen mértékű változás, milyen mértékű kamat, díj és költségemelést idézhet elő, míg a C/5. és C/6. számú kérelmeknél sem dönthető el, hogy az egyes feltételek és körülmények a módosításban milyen súllyal vesznek részt. A D/1. és D/2. számú kérelmek esetében is kiszámíthatatlan és ellenőrizhetetlen, hogy az ok-listában felsorolt egyes elemek módosulása milyen mértékű változást okoz a fogyasztó szerződéses kötelezettségében, továbbá a D/3. és D/4. számú kérelmeknél sincs eligazítás arra vonatkozóan, hogy az egyes feltételek milyen súllyal vesznek részt a bank alapos elemzésében. A D/5. és D/6. számú kérelmeknél nem tisztázott, hogy milyen módon kerülhet sor a díj, kamat vagy költség módosítására, az E/1. – E/6. számú kérelmek esetében pedig a fogyasztó számára nem volt átlátható, hogy mikor és milyen feltételek esetén növekednek a szerződésből eredő terhei. Az, hogy a felperes „alapos elemzés” alapján dönt az egyoldalú módosításról csak arra utal, hogy a felperes belátásától függ az emelés vagy a csökkentés alkalmazása.

Az átláthatóság elve több kérelem esetében azért nem érvényesült, mert a kikötések nem feleltek meg az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének (A/1., A/2., B/1., B/2., C/1., C/2., D/1., D/2., E/1., E/2.), a díjak és költségek vonatkozásában az ok-lista hiányzott (A/3., A/4., B/3., B/4., D/1. D/4., E/1., E/2., F/1.-F/3., G/1.-G/3.) és a Kormányrendelet hatálya alá tartozó módosítások esetén is hiányzott az előreláthatóság teljesülése (F/1.-F/3., G/1.-G/3.), a C/1. – C/4. számú kérelem esetében pedig kifogásolható az ÁÜF egyedileg megállapított kamat módosításával kapcsolatos rendelkezése.

Sérült az egyértelmű és érthető megfogalmazás elve a szerződések szerkezete szerint akkor, amikor az egyes egyedi szerződések részét képező ÁSZF alkalmazásakor a feltételek különböző dokumentumokba szerkesztve tartalmazzák az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő kikötéseket. (A/3., A/4., B/3., B/4., C/3., C/4., D/3., D/4., E/3.-E/6.) Sérül ez az elv akkor is, ha az egyedi szerződés csak az ÁSZF-re utal, ennek ellenére azonban az ÁÜF is tartalmaz arra vonatkozó részeket. A feltételek átláthatatlanul, három különálló feltételrendszerben vannak szabályozva (C/3., C/4.), az egyedi szerződés pedig csak az ÁSZF-re utal, de az ÁÜF rendelkezése szerint is módosítható az ügyleten belüli kamatláb. (A/3., A/4., B/3., B/4.) Ilyen eset az is amikor az egyes dokumentumban szereplő feltételek utalnak a másik dokumentum módosítására vonatkozó szabályokra, amelyek azonban egymással nem koherensek (D/3., D/4.) vagy a fogyasztó számára nem átlátható, hogy melyik dokumentum

rendelkezése irányadó rá, az egyedi szerződés és az ÁSZF rendelkezése, vagy az ÁÜF módosításra vonatkozó szabályai. (E/3.-E/6.)

Több esetben nem volt világos az egyes szerződések részét képező ok-listák egymáshoz való viszonya. Az ÁSZF-ben és ÁÜF-ben alkalmazott ok-listák eltértek egymástól (A/1., A/2., B/1., B/2., A/3., A/4., B/3., B/4., C/1., C/2., D/1.-D/4. E/1.-E/6., G/1.-G/3.) és előfordult, hogy az egyes díjak és költségek módosításához nem kapcsolódott oklista (A/4., B/4., F/3., G/3.) vagy a különböző költségekre ugyan az az oklista volt irányadó (E/1.-E/6.) illetve amikor több általános szerződési feltételt tartalmazott egy bonyolult, nyelvtanilag is érthetetlen mondat szerkezet (D/1., D/2., D/3.-D/6., E/1.-E/6.).

Volt eset amikor sérült a tételes meghatározás elve, mert az E/3.-E/6. kérelmek esetében az ÁÜF csak példálózó felsorolást adott, a vis maior esetére kikötött egyoldalú szerződésmódosítási jog nem tartalmazott okot (D/1., D/2. D/5., D/6., E/1.-E/6.) vagy a díjak és költségek vonatkozásában nem volt ok-lista. (A/1., A/2., B/1.,B/2., D/1.-D/4., E/1., E/2., F/1., F/2., G/1.-G/3.)

Az objektivitás elve sérült az A/4., B/4., F/1.-F/3., G/1.-G/3. számú esetekben és valamennyi költség és díj konkrétan a kezelési költség, konverziós díj, THM számítása során figyelembe vett díj és költségek vonatkozásában megállapítható volt, hogy a kikötések nem feleltek meg a ténylegesség és az arányosság elvének. A kamat, a költség és a díjak módosítása esetén nem érvényesül az arányosság elve (A/3., A/4., B/3., B/4., D/1.-D/4., E/1., E/2., F/1.-F/3., G/1.-G/3.). Az A/1., A/2., B/1., B/2. számú kérelmek esetén sem a kamat, sem a kezelési költség módosítására vonatkozó kikötés nem felelt meg az arányosság elvének, a C/5., C/6. kérelmeknél pedig ez még vizsgálható sem volt. Az F/2., F/3. és G/3. számú kérelmeknél a felmondhatóság elve sérült és a szimmetria elvének a megsértése is megállapítható volt az A/1.-A/4. B/1.-B/4. számú kérelmek esetében, mert a kikötés szerint az egyoldalú csökkentés tekintetében a felperesnek fennállt a lehetősége arra, hogy ezzel a jogával ne éljen. A csökkentés az egyik dokumentum szerint lehetőség, míg a másik alapján kötelesség (C/1.-C/4., E/1.-E/6.), a díjak és a költségek esetén pedig több esetben az ok-lista hiányára tekintettel sérült a szimmetria elve (A/4., B/4., D/1.-D/4., E/1., E/2., F/1.-F/3., G/1. G/2.).

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A jogerős ítélet indokolása szerint a másodfokú bíróságban nem merült fel kétely a Törvény és a jogegységi határozat Alaptörvénnyel való összhangja tekintetében, azok az Irányelv

rendelkezéseivel is összhangban állnak és nem volt megállapítható, hogy a közösségi jog értelmezésére lenne szükség. Nem találta ezért megalapozottnak az Alkotmánybírósághoz, illetve az Európai Unió Bíróságához való fordulás szükségességét.

Kifejtette, hogy a semmis szerződés ex tunc hatályú érvénytelensége a törvény erejénél fogva következik be, annak az ítéletben vagy jogszabályban való megállapítása ezért nem jelenti a szerződéses tartalom módosítását. Az érvénytelenség megállapításához külön eljárásra nincs szükség és az érvénytelen szerződésre jogot alapítani nem lehet. A Törvény rendelkezése ennek megfelelően nem minősülhet jogszabály általi szerződésmódosításnak. Az érvénytelenségi ok az eredeti szerződés tartalma alapján állt fenn, nem pedig utóbb bekövetkezett változások hatására.

Helyesen került megállapításra a másodfokú bíróság szerint az, hogy a Törvény nem változtatta meg az egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelensége vizsgálatának szempontrendszerét, az átláthatóság elvét pedig a teljes kérdéses időszakban vizsgálni kellett. A régi Hpt. 2010. január 1-től hatályos 210. §-ának (3) bekezdésében foglalt rendelkezések felhatalmazása keretjellegű, vizsgálni kellett az annak tartalmát kitöltő - egyedileg meg nem tárgyalt - szerződéses rendelkezéseket, mert az abban foglaltak nem zárták ki az átláthatóság elvének vizsgálatát. A Kormányrendelet nem adott kimerítő szabályozást az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses feltételekre, az abban szereplő felsorolás csak a kamatemelés lehetséges okai tekintetében taxatív. Az a tény, hogy az egyoldalú szerződésmódosításnak lehetnek alapos okai, nem jelenti egyben azt is, hogy az ilyen tartalmú kikötés ne minősülhetne egyéb okból tisztességtelennek. Önmagában a Kormányrendelet előírásainak való megfeleléssel tehát nem teljesíti a pénzügyi intézmény a tisztességesség követelményét. Az oklista ugyanis csak az egyik eleme az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses feltételeknek, a további szükséges tartalmi elem pedig a kötelezettségvállalás mechanizmusának, lehetséges mértékének a szabályozása. A kikötésnek meg kell felelnie a tisztességből fakadó további követelményeknek, vagyis az átláthatóság, az érthető és világos megfogalmazás továbbá a felmondhatóság és a szimmetria követelményének. Ennek megfelelően tehát a többi elv érvényesülése szempontjából a Kormányrendeletnek megfelelő kikötést is vizsgálni kellett.

A Ptk. rendelkezéseinek a Kormányrendelet mellett is érvényesülnie kellett, a Kormányrendelet csak olyan keretszabályokat fogalmazott meg, amelyek alapján maguknak a szolgáltatóknak kellett megalkotniuk a fogyasztóvédelmi szempontoknak is megfelelő általános szerződési feltételeiket.

A Törvény a kikötés egészének a tisztességtelenségét vélelmezte, az

ok-lista pedig csak az egyik eleme az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő kikötésnek. Az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses feltétel egésze mint egység alkalmazásának a következményeként - az ok-lista minden pontjának együttes hatásaként - jelentkezik a kamat, költség vagy díjemelés. Az adós a módosítást mindezek összhatása eredményeként érzékeli, így a kikötés egésze az, ami a kötelezettségek változása vonatkozásában jelentőséggel bír. Ebből eredően az egyik elem vagy az ok-lista egyes elemeinek a részleges érvénytelensége fel sem merülhet, a keresettel érintett szerződéses kikötés egyes elemei vagy azok kitételei külön - külön nem vizsgálhatóak. Nincs helye tehát a szerződéses kikötések részleges érvényességének, mert az egyoldalú szerződésmódosítást megalapozó egyes elemek érvénytelenségének a megállapítása esetén - a tisztességtelennek talált körülmények mellőzésével, kihagyásával - felborulna a szabályozás szerződéskötéskor fennállt egysége.

A másodfokú bíróság rögzítette, hogy a semmisséget a szerződés megkötésekor lehet vizsgálni, a tisztességtelen feltétel jogszabályváltozással sem válhat tisztességgessé. Az érvénytelen feltétel a fogyasztót nem köti, a szerződő fél a tisztességtelen feltételen alapuló jogát a visszatartó hatás érdekében elveszti. Helyesen állapította meg ezért az elsőfokú bíróság azt, hogy a kereset csak akkor vezethet eredményre, ha a felperes az összes elv érvényesülését bizonyítja, illetve ha csak egy elv érvényesülése is bizonyítatlan marad, akkor a vélelem megdöntése iránti igény alaptalan (Törvény 11. § (2) és (3) bekezdés).

Egyetértett a másodfokú bíróság azzal is, hogy elsődlegesen az átláthatóságnak való megfelelést kellett vizsgálni, de álláspontja szerint az elsőfokú ítéletben megállapítottak részben nem az átláthatóság, hanem az egyértelmű és érthető megfogalmazás követelményének a megsértését jelentették. A Törvény 4. §-ának (1) bekezdésében felsorolt követelmények közül elsőként a szerződéses kikötések átláthatósága, továbbá az egyértelmű és érthető megfogalmazás volt a vizsgálandó, figyelemmel ezen elvek alapvető és kiemelkedő jelentőségére, továbbá a többi feltételekkel való összefüggésére. Az elv, valamint az átláthatóság követelményének való megfelelés teszi lehetővé, hogy a fogyasztó már a szerződés megkötése előtt, illetve annak során megismerhesse kötelezettségei terjedelmét, a jövőbeni változások okait, mértékét és azt, hogy ennek az ellenőrzésére milyen módon lesz lehetősége. Téves a szerződéses kikötés változtatására való jog olyan értelmezése, amely szerint a pénzügyi intézmény számára a bíróság vagy a jogalkotó a szerződésmódosítás jogát helyettesítő jogosultságot biztosítana. A szerződéses jogviszonyban megengedhetetlen, hogy a felek egyike korlát nélkül gyakorolhasson valamely kivételes és egyoldalú hatalmasságot úgy, hogy a másik fél számára ennek számonkérése, ellenőrzése ne legyen biztosított. Az, ha a felperes

az egyoldalú módosítás lehetőségét úgy kívánta megfogalmazni, hogy abba beletartozzanak a szerződéskötéskor nem ismert, nem várható feltételek is, nem felelhet meg a világosság és érthetőség követelményének. Ha a szerződésben nem szerepel az, hogy miként és milyen eljárási rendben változhatnak a fogyasztó kötelezettségei, akkor a ténylegesség, az arányosság és a szimmetria elve nem is teljesülhet.

Nem felel meg az elvnek - megfelelő magyarázat nélkül - egy matematikai képlet alkalmazása sem, mint ahogy az egyoldalú szerződésmódosításra okot adó körülmények pusztá felsorolása sem elegendő. Az átláthatóság követelménye ugyanis azt is jelenti, hogy a szerződésmódosítást lehetővé tevő rendelkezés jogszerű alkalmazását a fogyasztó ellenőrizni tudja és szükség esetén azzal szemben fel is tudjon lépni. Nem vezethet oda az egyoldalú szerződésmódosítás, hogy az által a pénzügyi intézmény tetszőleges módon - akár a bevétele növelésének érdekében - növelje a fogyasztót terhelő kötelezettséget.

Kiemelte a másodfokú bíróság azt, hogy mindezt az Európai Unió bírósága is ilyen módon értelmezte, figyelemmel a C-472/10., C-92/11., C-26/13. és a C-618/10. számú eseti döntésekre. A C-26/13. számú ítélet (Kásler ügy) szerint az átláthatóság követelményét kiterjesztő módon kell értelmezni, nem korlátozható az a szerződési feltételek alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére. Ennek és a jogegységi döntésnek megfelelően a fogyasztót a szerződéskötés során olyan helyzetbe kell hozni, hogy megfelelően fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségeket, így az ok-listában megjelölt és a szerződéskötést követően bekövetkező körülményváltozásból eredő többletköltsége keletkezésének indokait, kötelezettségei változásának mechanizmusát és annak lehetséges mértékét.

A kereset tárgyát képező szerződéses kikötések nem feleltek meg egyik időszakban sem az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság követelményének. Az egyértelmű és érthető megfogalmazás elve érvényesülésének a hiányát jelentette, hogy a kikötések ténylegesen csak az egyoldalú módosításra okot adó körülmények pusztá felsorolását tartalmazták, a kötelezettség változás mechanizmusának rögzítése nélkül. Ezt az eljárást a jogegységi határozat az indokolás III.2. pontjában egyértelműen tisztességtelennek minősítette. A vizsgált követelményeknek való megfelelés hiányában szükségtelen volt kitérni a további okokra, ezért az elsőfokú bíróság ítéletének a további követelmények hiányára vonatkozó megállapításai nem relevánsak.

A jogerős ítélettel szemben a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, amelyben kérte, hogy a Kúria az uniós jog elsőbbségére tekintettel mondja ki a Törvény 4.§-a 6.§-a továbbá a 7. - 15. §-a alkalmazásának a tilalmát és az alperes jogképességének hiányában

szüntesse meg a pert, vagy utasítsa el a keresetet arra tekintettel, hogy a alperes neve a perben nem lehet fél. Indítványozta a Törvény 11. § (1) bekezdése alkalmazása tilalmának kimondása mellett a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és a régi Ptk. vagy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (új Ptk.) rendelkezései alapján a keresetének helyt adó ítélet meghozatalát vagy amennyiben erre nincs lehetőség, az első- vagy másodfokú bíróság kötelezését új eljárásra és új határozat hozatalára. Ha erre nincs mód, kérte, hogy a Kúria a jogerős ítéletet helyezze hatályon kívül és adjon helyt a keresetének a Törvény rendelkezései alapján, vagy az ügyben eljárt első-vagy másodfokú bíróságot kötelezze új eljárásra és új határozat hozatalára. Indítványozta a per tárgyalásának a felfüggesztését és az Európai Unió Bíróságánál előzetes döntéshozatali eljárás, illetve az Alkotmánybíróságnál a Törvény Alaptörvény-ellenessége megállapításának a kezdeményezését.

A felülvizsgálati kérelem indokolása szerint a felperes a magyar jog és az Európai Unió joga által elismert választás lehetőségével élve, szerződésben határozta meg azokat az okokat, amelyek bekövetkezése esetén egyoldalú szerződésmódosításra kerülhetett sor. Hosszú távú szerződések esetében ez racionális intézkedés volt és a felperes a változást a fogyasztó terhére jogosult, míg a javára köteles volt érvényesíteni, olyan mértékben, amilyen mértékben a körülmények változása következtében a felperes költségei módosultak. A Kúria által utóbb megfogalmazott és a Törvénybe is beemelt elvek alapján azonban kizárt, hogy a felperes által alkalmazott kikötések tisztességesnek minősülhessenek. Ez ellehetetlenítette az egyoldalú szerződésmódosítás jogának a gyakorlását és így az eljárt bíróságok szerint ez a jog fogalmilag tisztességtelen. Elfogadhatatlan egy jogállamban, hogy a felperesnek egy abszurd eljárásban kelljen olyan tartalommal kitöltött elvekkel szemben védekeznie, amelyek a jogerős ítélet értelmezése szerint kizárják az egyoldalú szerződésmódosítás jogszabályban biztosított jogát.

A Törvény sérti az Európai Unió jogát, mert ellentétes az uniós jognak a letelepedés szabadságát és a tőke szabad áramlását biztosító szabályaival. Az esetleges tagállami korlátozás csak akkor felelhet meg az uniós jogrendnek, ha az nem diszkriminatív jellegű és a közérdek feltétlen érvényesülése kívánja meg vagy igazolja a létét, alkalmas a kitűzött cél elérésére és nem megy túl a szabályozási cél eléréséhez szükséges mértéken. A Törvény nem felel meg ezeknek a követelményeknek, a per tárgyát képező kikötések érvénytelenségének a megállapítása a Törvény hiányában is lehetséges lenne akár közérdekű per indításával is. A jogszabály olyan anyagi jogi és eljárási szabályokat állapít meg, amelyek a jogviszony létrejöttének időpontjában még nem léteztek.

A Törvény sérti a Charta rendelkezéseit, mert a már megkötött sőt a már a teljesítést követően lezárult jogviszonyokra is kiterjedő hatállyal újra implementálja az Irányelvet és a fogyasztói hitel irányelveket. Sérti a Törvény a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, mert a felek ebben az eljárásban az ügyüket nem tudják a kellő hatékonysággal előadni, a bírósághoz való fordulás joga csak formálisan adott és nem biztosított a hatékony jogorvoslathoz való jog sem. A Törvény szabályozása lehetővé tette a már elévült követelések érvényesítését és utólag minősít érvénytelennek szerződéseket. Sérti a jogos várakozás elvére vonatkozó általános jogelvet, valamint a tulajdonhoz való jogot.

A Törvény sérti az Irányelvet és az abba foglalt notifikációs kötelezettséget. Az Irányelvbe ütköző módon zárja ki, hogy az adott tényállás körülményeinek a vizsgálata alapján döntsön a bíróság a feltételek tisztességességéről. Az előírt vélelem a szabályozási logikát megfordítja, ami egyrészt lehetetlen eredményre vezet, másrészt pedig sérti az Irányelvben is rögzített eljárási rendet. Mindezekre tekintettel indítványozta előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

Előadta, hogy a Törvény ellentétben áll az Alaptörvénnyel, mert sérti a jogállamiság és a jogbiztonság, az egyértelműség, kiszámíthatóság, előreláthatóság és a szerződési szabadság elvét. Önkényesen és visszamenőlegesen határozta meg, hogy mely jogviszonyok tartoznak a Törvény hatálya alá és azt, hogy milyen típusú szerződések esetén érvényesül és milyen idő intervallumban a tisztességtelenség vélelme. Sérti a bírósághoz való forduláshoz, a tisztességes eljáráshoz továbbá a jogorvoslathoz való jogot, valamint a bírói függetlenséget, de sérül a tulajdonhoz való jog is. Indítványozta ezért, hogy a Kúria kezdeményezze a Törvény Alaptörvény-ellenességének a megállapítását.

Előadta továbbá, hogy a jogerős ítélet hibásan állapította meg a Törvény hatályát és tévesen állapította meg azt is, hogy a jogszabályi rendelkezéseknek nincs szerepe a kikötések tisztességessége megállapítása kapcsán.

Alapítványul, a régi Ptk. 239. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezéssel és az Irányelv 6. cikkének (2) bekezdésével és a (21) preambulumbekkezdésével ellentétesen került megállapításra, hogy nincs helye részleges érvénytelenség alkalmazásának. A 6/2013. Polgári jogegységi határozat 5. pontja is kimondta, hogy az érvénytelennek minősített kikötés nem vált ki joghatást, a szerződés azonban egyebekben változatlan feltételekkel köti a feleket. A Törvény a hatálya alá tartozó valamennyi egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő kikötésre és így értelemszerűen az egyes kikötésekre nézve is teljes körűen állította fel azok érvénytelenségének a vélelmét. Ez azonban semmilyen módon nem

támasztja alá a jogerős ítélet azon álláspontját, amely szerint a perben nincs helye részleges érvénytelenség megállapításának. Kétségtelen, hogy az ok-lista valamennyi elemének együttes hatásaként jelentkezik a kamat, költség, illetve a díjemelés, ami azonban a részleges érvénytelenséget még nem zárja ki.

A jogerős ítélet jogszabálysértően értelmezi az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvét. Ennek vizsgálata során a kellő körültekintéssel eljáró átlagfogyasztó mércéjét kell alapul venni. Azt, hogy egy adott kikötés világos és érthető-e, két lépcsőben szükséges vizsgálni. Az első lépcsőben át kell tekinteni azt, hogy világos és érthető-e a kikötés szakkifejezéseket nem tartalmazó része. Nincs olyan előírás, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás jogát egyetlen rendelkezésben vagy dokumentumban kellene rögzíteni. A felperes szerződéses rendszere külön ugyan, de kifejezetten egymásra utaló, szerves egységet képező dokumentumokban került rögzítésre. A közérthető stílus tekintetében az általános elvek alapján az vizsgálható, hogy a rendelkezés komplexitása, az egy mondatban szereplő szavak száma, a nyelvtani szerkezet összetettsége alapján a fogyasztó világosan meg tudja-e érteni, hogy milyen esetekben és milyen feltételekkel jogosult a felperes az egyoldalú szerződésmódosításra. A második lépésben szükséges annak vizsgálata, hogy a kikötés tartalmaz-e olyan szakkifejezést, amelynek a megértése a fogyasztótól nem várható el. A felperes kifejtette a beadványaiban, hogy az ezen elv sérelme kapcsán megjelölt indokok alaptalanok, de a jogerős ítélet figyelmen kívül hagyta az elv tényleges tartalmát és kizárólag az átláthatóság elvéhez kapcsolt tartalmi elvárások mechanizmusa rögzítésének a hiányát említette az egyértelmű és érthető megfogalmazás elve sérelmeként.

A jogerős ítélet jogszabálysértően értelmezte az átláthatóság elvét is. A Törvény 4. §-a (1) bekezdésének e) pontja szerint az ok-listában meghatározott körülmények akkor felelnek meg ennek az elvnek, ha a fogyasztó előre láthatta, hogy milyen feltételek teljesülése esetén, milyen mértékben kerülhet sor további terhek reá történő áthárítására. A jogerős ítélet azonban nincs összhangban ezzel és az Európai Unió Bíróságának az értelmezésével sem, mert kizárólag a „Kásler” ügy ítéletének egyetlen kiragadott mondatára alapította az értelmezést. Nem vett tudomást arról, hogy az ítélet e részében csupán fenntartotta az RWE ügyben hozott korábbi ítéletet, azzal, hogy a fogyasztónak egyértelműen és érthetően megfogalmazott kritériumok alapján kell előre látnia a díjak esetleges módosítását, de ezzel pusztán a szerződésmódosításra lehetőséget teremtő kritériumok rögzítését követelte meg. Nem volt figyelemmel a jogerős ítélet a két ügy közötti alapvető különbségekre, mert az árfolyamrés és az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségére vonatkozó szerződési kikötésekre nem lehetséges ugyanazokat a követelményeket, ugyanolyan

tartalommal alkalmazni. Megállapítható volt, hogy az átláthatóság elve sem követeli meg azt, hogy a változás összege vagy annak nagyságrendje a szerződéskötéskor előre felmérhető legyen és azt sem, hogy a szerződés rögzítse a változás pontos összegét meghatározó képletet. A kikötésnek olyannak kell lennie, hogy ne engedje meg az egyoldalú szerződésmódosítás tetszőleges alkalmazását. Az átláthatóság követelménye tehát lényegében annyit jelent, hogy a kikötésben meghatározott valamennyi egyoldalú módosítás alapjául szolgáló ok változása esetén annak kamat, költség vagy díj mértékre gyakorolt hatása kapcsán a ténylegesség és arányosság elve előre látható és ellenőrizhető módon érvényesüljön.

A perbeli kikötések átláthatóak voltak, tartalmaztak olyan rendelkezéseket, amelyek biztosították, hogy a változás mértéke az ésszerűség keretén belül előre látható legyen. A józan ésszel ellenkezik azonban ennél többet előzetesen elvárni az előre nem ismert módon bekövetkező, különböző hatású és mértékű változások, egyidejű figyelembevétele kapcsán. A fogyasztó számára a felperes által alkalmazott megfogalmazások a szerződéskötéskor világosak, megismerhetőek és érthetőek voltak. A módosítás megalapozottságához, annak előreláthatóságához nincs szükség arra, hogy előre meghatározásra kerüljön, hogy milyen mértékű változás esetén kerülhet sor a módosításra, erre vonatkozóan ugyanis a régi Ptk. 280. §-ának (2) bekezdése világos rendelkezéseket tartalmaz. Az ítélet szerinti gyakorlat visszamenőlegesen kizárná, hogy bármelyik pénzügyi intézmény éljen az egyoldalú szerződésmódosítás jogával. Olyan követelményeket támaszt, amelynek nem lehet megfelelni, ellehetetleníti a jogintézmény alkalmazását. Hivatkozott arra is, hogy a Hpt. és a Kormányrendelet is tartalmazott erre vonatkozó szabályokat, így az ezeknek megfelelő rendelkezések nem lehetnek tisztességtelenek, az ellenőrzés és az utólagos fellépés lehetősége pedig folyamatosan, minden időszakban biztosítva volt a fogyasztó részére.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában való fenntartására és a felperes perköltségben történő marasztalására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.

A jogerős ítélet az ügy elbírálásához szükséges mértékben feltárt és helyesen megállapított tényállásból helytálló jogi következtetéseket vont le, jogszabálysértés nem történt.

I. Az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezése

A Kúria álláspontja szerint nem volt indokolatlan a felperes alkotmánybírósági eljárás kezdeményezésére irányuló indítványa. Az

Alkotmánybíróság azonban egy másik, de azonos tárgyú ügyben már meghozta az ebben a perben is felmerült kérdések körében a döntését és a 34/2014.(XI.14.) AB határozattal elutasította a Törvény egyes rendelkezései Alaptörvény-ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket. Megállapította, hogy a Törvény nem sérti a jogbiztonság elvét, a visszamenőleges hatályú jogalkalmazás tilalmát, a tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való jogot. Nem sérült a normavilágosság elve és a bírói függetlenség sem.

A határozatnak nem képezte a tárgyát a 2/2014. Polgári jogegységi határozat Alaptörvény-ellenességének vizsgálata, de ha az azon alapuló törvény nem ütközött a visszamenőleges jogalkotás tilalmába, akkor ez a jogsértés a jogegységi határozat esetében sem állapítható meg. Nem állapítható meg továbbá a tulajdonhoz való jog sérelme sem, mivel az Alaptörvény a törvénytelenül szerzett „tulajdont” és a tulajdoni várományt nem védi.

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 39. §-ának (1) bekezdésére tekintettel az Alkotmánybíróság döntése mindenkire nézve kötelező, döntése végleges. Az Alkotmánybíróság idézett határozatában foglaltakra tekintettel tehát már okafogyottá vált az alkotmánybírói eljárás kezdeményezése, ezért azt a Kúria nem találta megalapozottnak és így ennek elmaradása az eljáró bíróságok részéről sem eredményezett jogszabálysértést.

II. Az Európai Unió jogának értelmezése, az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése

A Törvény - az eljáró bíróságok álláspontjának megfelelően - nem ütközik az Európai Unió jogába, ezért az abban foglaltakat nem lehet figyelmen kívül hagyni, nincs helye az eljárás megszüntetésének vagy régi Ptk. és a Pp. Törvénytől eltérő szabályainak az alkalmazására. Ebből következik, hogy a Törvény 7. §-ának (2) bekezdésébe foglalt rendelkezés az alperes perbeli legitimációját is megalapozza. Nem indokolt tehát e tekintetben az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése sem.

II/a. A letelepedés szabadságának és a tőke szabad áramlásának sérelme

Nem volt megállapítható, hogy a Törvény bármilyen szempontból ellentétes lett volna az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) 49. és 54. cikkeiben a letelepedés szabadságát és a 63. cikk alapján a tőke szabad áramlását biztosító szabályaival. Nem korlátozta semmilyen módon a tagállamok, valamint a tagállamok és harmadik országok közötti szabad tőkemozgást, azt, hogy az európai unió más államának állampolgárai és társaságai tartósan és folyamatosan részt vegyenek a származási helyüktől eltérő tagállam

gazdasági életében és abból hasznot húzzanak. Nem fogalmazott meg ugyanis semmiféle olyan szabályozást, amely bármely okból hátrányosan kezelte volna más tagállamok állampolgárait és társaságait, nem alkalmazott semmilyen diszkriminációt, minden szempontból egyformán kezelte a hazai és külföldi pénzügyi intézményeket.

A felperes felülvizsgálati kérelmében helytállóan hivatkozott arra, hogy az Európai Unió Bíróságának gyakorlata szerint a letelepedés szabadsága korlátozásának minősül minden olyan intézkedés, amely e jog gyakorlását tiltja, korlátozza vagy kevésbé vonzóvá teszi a diszkriminatív elem meglététől függetlenül is. Ebben a kérdésben annak van döntő jelentősége, hogy a lehetséges következmények mennyiben vezethetők vissza a Törvény rendelkezéseire.

Az Alkotmánybíróság előzőekben említett határozata megállapította, hogy a Törvény sem a tisztességtelenség tartalma, sem annak jogkövetkezményei tekintetében nem tartalmaz visszaható hatályú jogalkotást. A Törvény nem állapít meg olyan követelményeket, melyek a feleket 2004. május 1-jétől ne terheltek volna. Ezen túlmenően a 93/13/EGK Irányelv 6. cikk (1) bekezdés szerint a tagállamok előírják, hogy az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. A feleket érintő esetleges hátrányos következmények tehát nem a Törvény rendelkezéseire, hanem az Irányelv tényleges érvényesülésére vezethetők vissza. Ugyanez vonatkozik az EUMSz 63. cikke szerinti a tőke szabad áramlását biztosító rendelkezésre is.

Az uniós jog értelmezésével kapcsolatos ésszerű kétség hiányában a Kúria nem látta indokoltnak előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

II/b. A Charta rendelkezéseinek sérelme

Helyesen hivatkozott a felperes arra, hogy a Chartában megjelölt alapvető jogokat ebben az eljárásban is tiszteletben kell tartani. Nem sérül azonban a felperes tulajdonhoz való joga, gazdasági érdeke, mert nem következik be tulajdonelvonás abból eredően, hogy nincs módja a tisztességtelen feltételek alapján az egyoldalú kamat, költség vagy díjemelést lehetővé tévő szerződéses kikötés alkalmazására. Az uniós és a magyar jog alapján ezek a kikötések egyaránt semmisek, azaz a fogyasztó számára nem jelenthetnek kötelezettséget és így abból a felperes számára sem keletkezhetnek jogosultságok. Az olyan jogok megszerzése és gyakorlása, ami a felet a nemzeti jog alapján sosem illette meg, az adott alapjogot a Chartával azonosan szabályzó Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (Egyezmény) alapján sem követelhető. [Marckx v. Belgium, A31 (1979., X. v. Német Szövetségi

Köztársaság, App. No. 8410/78. (1979.) S. v. Egyesült Királyság, App. No. 11716/85 ((1986))]

A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő jog tekintetében az Alkotmánybíróság részletesen vizsgálta a felperes előadásával azonos tárgyú indítványt. Megállapította, hogy a Törvényben meghatározott keresetindítási határidő nem ütközik az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdésébe. A bizonyítás lényege banki okiratokon alapul, de tanú és szakértő meghallgatásának az igénye sem kizárt, a Törvény azonban ennek a lehetőségét biztosítja is, csakúgy mint azt, hogy a felek az eljárásban az álláspontjukat megfelelően előadhassák (AB határozat Indokolás 162., és 170.).

II/c. A tájékoztatási kötelezettség sérelme

Az Irányelv 8. cikkének értelmében nem kizárt, hogy a tagállamok az Irányelv által szabályozott területen olyan - a szerződéssel összhangban álló - szigorúbb rendelkezéseket fogadjanak el, amivel a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítanak. A 8a. cikk szerinti kötelezettségre vonatkozó előírás csak a Bizottság tájékoztatását szolgálja a tagállami rendelkezésről és annak céljáról, mindezt a nélkül, hogy ebből a Bizottságra bármilyen eljárási jogosítvány vagy a tagállamokra eljárási, illetve anyagi jogi kötelezettség származna. Ez a kötelezettség a tagállamok és a Bizottság kapcsolatát érinti, nem keletkeztet magánfelek részére olyan jogokat, amelyek megsértése a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásával megvalósulna. (380/87. sz. Enichem Base ügy, 19-24. pontok; C-235/95. sz. AGS Assedic Pas-de-Calais ügy 32. pont).

II/d. A Fogyasztói Irányelv 4. cikk sérelme

Az Irányelv 4. cikkének (1) bekezdése szerint a szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megítélése során figyelembe kell venni az áruk- vagy szolgáltatások természetét, amire vonatkozóan a szerződést kötötték, a szerződés megkötésének időpontjában fennálló összes körülményt, valamint a szerződés minden egyéb feltételét, illetve a további szerződések feltételeit, amennyiben a vizsgált szerződés attól függ. A perbeli esetben a Törvény rendelkezése alapján a jogvita elbírálása során nem az egyes szerződések megkötésének a körülményeit kellett vizsgálni, hanem magának az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő összes rendelkezésnek a tisztességtelenségét mint jogkérdést.

Az Irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmezése során az Európai Unió Bírósága úgy foglalt állást, hogy azon követelmény alatt, amely szerint a szerződési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, nem csak azt kell érteni, hogy az érintett feltételek nyelvtani szempontból a fogyasztó számára érthetőek legyenek. Elvárás az is, hogy a szerződés átlátható legyen, a fogyasztónak

módjában álljon az egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a szerződéses rendelkezésből eredő, őt érintő gazdasági következményeket (C-26/13. számú ügy).

Az Irányelv 3. cikk (3) bekezdése alapján, a Melléklet 1. pontjának j) alpontja kimondja, hogy tisztességtelen az a szerződési feltétel, amely a szerződésben feltüntetett és érvényes indok nélkül jogosítja fel az eladót vagy szolgáltatót a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatására. A 2. pont b) alpontja értelmében nem kizárt olyan szerződési feltételek alkalmazása, amelyek szerint a pénzügyi szolgáltató a fogyasztó által fizetendő kamatláb vagy bármilyen más összeg megváltoztatására jogosult, ha erre érvényes indoka van, erről a másik szerződő felet a lehető legrövidebb időn belül értesíti és a fogyasztó jogosult a szerződést azonnali hatállyal felmondani. Mindebből az következik, hogy a kamat, költség vagy díj egyoldalú módosításának elengedhetetlen feltétele egyebek mellett az is, hogy annak érvényes indoka legyen és így tisztességtelen a nem világos, nem érthető, nem átlátható szerződések alapján történő egyoldalú emelés. Nem állnak tehát az uniós joggal ellentétben a Törvény 4. §-ának rendelkezései.

III. A perbeli szerződéses kikötések tisztességességének kérdése

III/a. Helyesen fejtette ki a jogerős ítélet, hogy a régi Ptk. ismerte és a perrel érintett időszak kezdetétől kezdődően változatlan tartalommal alkalmazni rendelte a tisztességtelenség fogalmát. Nem tekinthető ezért a jogszabályi körülmények megváltozásának az, ha az EU Bíróság az EUMSZ 267. cikk szerinti hatáskörében eljárva valamely uniós jogszabályra vonatkozóan kifejti, megmagyarázza és pontosítja e szabály jelentését és terjedelmét úgy, ahogyan azt a hatályba lépésének a kezdő időpontjától kezdődően értelmezni és alkalmazni kellett volna, illetve ahogy jelenleg is szükséges. Az így értelmezett szabályt a bíróságok alkalmazhatják, sőt alkalmazniuk is kell az értelmezést tartalmazó ítélet meghozatala előtt keletkezett jogviszonyokra. A Törvény az egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses feltételek tekintetében állított fel vélelmet azok tisztességtelensége mellett és speciális eljárási szabályokat alkotott annak megdöntésére. A vélelem tartalmának meghatározása során azonban a Kúria és az EU Bíróság által felállított elveket alkalmazta és nem olyan tartalmi követelményeket, amelyek a felperest 2004. május 1-jétől kezdődően az uniós és a magyar jog alapján ne terheltek volna.

III/b. Helyesen állapította meg a másodfokú bíróság, hogy a C/1.-C/6., D/1., D/2., E/5., E/6. számú kereseti kérelmek nem feltételtől függő szerződésen alapuló változásról, hanem ténylegesen egyoldalú szerződésmódosításról szólnak, így e feltételek a szerződéses kikötések részét képezik. Ennek

megfelelően ezek a kikötések is a Törvény hatálya alá tartoznak. A hivatkozott esetekben ugyanis nem referenciakamat, hanem egyoldalú szerződésmódosítási jog kikötéséről történtek rendelkezések. A fogyasztót terhelő kötelezettségváltozás ugyanis nem kizárólag egy vagy több meghatározott referencia értékhez kötötte a kamat, a költség és a díj változtatásának a lehetséges mértékét, hanem egyéb módon tette lehetővé az egyoldalú szerződésmódosítást és az ok-listában is felsorolt olyan körülményeket, amelyek nem tekinthetők referencia értéknek.

III/c. Helytállóan hivatkozott a felperes arra, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó jogszabályi környezet 2004. és 2014. év között több szempontból megváltozott, ezért valóban vizsgálni kell valamennyi kikötés esetén azt, hogy a jogszabály módosítása a tisztességtelenséget orvosolta-e. Helyes azonban a jogerős ítéletnek az a következtetése, hogy a tisztességtelenség a jogszabályok változásai ellenére fennáll. A Kormányrendelet - az első- és másodfokú bíróság által helyesen kifejtett álláspontnak megfelelően - nem jelentett teljes körű szabályozást az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses feltételekre. Egyértelmű, hogy lehetnek alapos okai a pénzügyi intézmény egyoldalú szerződésmódosításának, de önmagában az előírásnak való megfeleléssel a felperes még valóban nem teljesítette a tisztességesség követelményét. Az ok-lista ugyanis az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tévő kikötésnek csupán az egyik eleme. Alátámasztja ezt az is, hogy a Kormányrendelet kizárólag a kamat mértékére hatást gyakorló okokat jelölte meg és semmilyen módon nem rendelkezett a költségekről és díjakról. A kamat vonatkozásában is csak annyit jelölt meg, hogy melyek azok a feltételek, amelyeknek a bekövetkezte esetén a szerződés egyoldalúan módosítható. Nem rendezte azonban teljes körűen a módosításhoz szükséges egyéb feltételeket, azok meghatározását a felek szerződésére hagyta, amelynek vonatkozásában viszont a tisztességesség követelményének változatlanul érvényesülnie kell. Szükséges tehát a megfelelő - és így tisztességes - szabályozáshoz annak rendezése is, hogy az ok-listában szereplő feltételek bekövetkezte esetén milyen mértékű változás hat ki a fogyasztó fizetési kötelezettségének a módosulására, az milyen mértékű változást eredményez a fizetési kötelezettségekben és mindez hogyan alakul, ha a feltételek az ellentétes irányba módosulnak. Szabályozni kell tehát a módosítás mechanizmusát és azt, hogy mindezt a fogyasztó milyen módon ellenőrizheti. Az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses feltételeknek tehát a jogerős ítéletben kifejtetteknek megfelelően valóban további szükséges tartalmi elemét jelenti a kötelezettség mechanizmusának és lehetséges mértékének a szabályozása is.

III/d. Lehetnek olyan esetek, amikor az ok-listában írt egyes feltételek megfelelnek a Törvény 4. § (1) bekezdésében

foglaltaknak, míg mások esetében ez nem állapítható meg. Ilyenkor az adott feltételt el kell hagyni, de a többi érvényben marad és alkalmas a joghatás kifejtésére. Helyesen járt el azonban az első- és másodfokú bíróság akkor is, amikor nem vizsgálta egyesével az ok-listában szereplő feltételeket, hanem arra a következtetésre jutott, hogy miután a Törvény 4. §-a (1) bekezdésének e) pontjában rögzített átláthatóság elvének nemcsak az ok-lista, hanem az egyoldalú módosítási jog teljes feltételrendszere tekintetében érvényesülnie kell, elegendő elsődlegesen ennek a vizsgálata. A további elvek nem érvényesülnek, ha a fogyasztó nem láthatja előre azt, hogy milyen mértékben kerülhet sor a terhek reá történő áthárítására vagy azok egyéb módon történő változására az ok-listában szereplő feltételek alapján és milyen mértékű változás, milyen változást eredményez a fizetési kötelezettségeiben, továbbá nincs módja mindennek az ellenőrzésére. Ilyen esetben nem marad olyan, az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezés, amely elkülönítetten lenne értékelhető és annak tekintetében részleges érvénytelenség lenne megállapítható. Nincs tehát lehetőség arra, hogy a bíróság külön - külön vizsgálja a szerződéses kikötés egyes tartalmi elemeit, mert az egyik tartalmi elem érvénytelensége esetén a másik tartalmi elem sem maradhat érvényes és annak alapján - értelemszerűen - az egyoldalú szerződésmódosításra sem lenne lehetőség. Nem volt tehát mód a perbeli esetben - mindezek alapján - részleges érvénytelenség megállapítására.

Ez következik a Törvény 11. §-ának (2) bekezdésében foglaltakból is, amely szerint ha a kikötés nem felel meg bármelyik, a Törvény 4. §-ának (1) bekezdésében megjelölt feltételnek, a keresetet el kell utasítani. Mindez egyébként - a hivatkozott PK véleménynek megfelelően - magának a szerződésnek a részleges érvénytelenségét eredményezi, mert ennek megfelelően az egységes egészként kezelendő egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés kivételével a szerződés egyéb rendelkezései még lehetnek érvényesek.

III/e. Helyesen hivatkozott a felperes arra, hogy az egyértelműség és az érthető megfogalmazás elvének vizsgálata során a kellő körültekintéssel eljáró átlagfogyasztó mércéjét kell alapul venni. Ebben a tekintetben nem az jelentette a problémát, hogy a felperes többlépcsős szerződéses szerkezetrendszert alkalmazott. A közérthető stílus, a szakkifejezések használata is csak a vizsgálat egyik szempontját jelentik. A jogerős ítélet helyes álláspontjának megfelelően ugyanis ezen elv teljesüléséhez ezeken felül az is szükséges, hogy a szerződéskötést megelőzően a fogyasztó a felperes által elé tárt iratanyag alapján olyan helyzetbe kerüljön, amelyben ténylegesen és megfelelően fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségeket. Ebbe a körbe tartozik az is, hogy kiderüljön számára, az ok-listában megjelölt későbbi körülményváltozásokból eredően milyen eljárási rend alapján és milyen

többletkötelezettsége keletkezhet, mi a változás lehetséges mértéke, annak mechanizmusa és hogyan van rá módja, hogy mindezt ellenőrizze. Az elv tartalma természetesen ez esetben összefügg a transzparencia elvével is, mert ha az átláthatósághoz szükséges tartalmi elemek világos és érthető megfogalmazása és rögzítése hiányzik, akkor nem teljesülhet a Törvény 4. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerinti elv sem.

Az átláthatóság követelménye nem követeli meg azt, hogy a változás pontos összege, mértéke előre felmérhető legyen. Az első- és másodfokú bíróság által leírtak azonban nem ezt hiányolták a felperes által alkalmazott kikötésekben, hanem - a már kifejtetteknek megfelelően - azt, hogy azok alapján a fogyasztó nem láthatta előre, hogy pontosan milyen feltételek bekövetkeztek esetén és azokhoz képest milyen mértékben kerül sor a terhek esetleges további reá történő áthárítására, hogyan alakul a változtatás mechanizmusa, milyen lehetőségei vannak annak ellenőrzésére. Amennyiben a meghatározott feltételek bármelyike nem teljesül, úgy a kikötött szabályozás tartalmában nem felel meg az átláthatóság elvének, és így nem került bizonyításra a kikötés tisztességessége.

III/f. Az elsőfokú bíróság ítéletében tételesen cáfolta a felperes hivatkozásait az egyes kérelmezett kikötések Törvénynek való megfelelősége tekintetében. A másodfokú bíróság - bizonyos indokolásbeli módosításokkal - egyetértett ezzel és a Kúria a kifejtettek tekintetével nem látott alapot a jogerős ítéletben foglaltak felülmérlegelésére.

A Kúria mindezekre tekintettel - tárgyaláson kívül meghozott ítéletével - Pp. 275. §-ának (3) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

A fél a Törvény 15. §-ának (5) bekezdése alapján tárgyalás tartását nem kérhette és a Kúria ezt nem tartotta szükségesnek. A felperes kérelmének indoka nem alapos, hiszen az alperes felülvizsgálati ellenkérelméről időben értesült és arra reagálni is volt lehetősége.

A Pp. 270. §-ának (1) bekezdése szerint a felülvizsgálati eljárásban is irányadó Pp. 78. §-ának (1) bekezdése alapján kötelezte a Kúria az eredménytelen felülvizsgálati kérelmet előterjesztő felperest az alperes javára a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. §-ának (2), (5) és (6) bekezdése alapján a ténylegesen végzett ügyvédi tevékenységgel arányosan megállapított - és a 4/A. § (1) bekezdése szerint ÁFÁ-val növelt összegű - ügyvédi munkadíjból álló felülvizsgálati eljárási költség megfizetésére.

Budapest, 2014. december 1.

*Dr. Kollár Márta s.k. a tanács elnöke, Dr. Puskás Péter s.k. előadó
bíró, Tamáné dr. Nagy Erzsébet s.k. bíró*